

ภาพสะท้อนสังคมไทยจากภาพนิทรรศการ “พรรรก” โดย ชฤต ภูศิริ

THE REFLECTION OF THAI SOCIETY OF THE PHOTOGRAPHS FROM THE "BIZARRE LAND" EXHIBITION BY CHARIT PUSIRI

วิรยา ตาสว่าง และทิพยภรณ์ รักษา
Virayar Tasawang and Tipphayaporn Ruksa

หลักสูตรภาษาเพื่อการสร้างสรรค์งานสื่อสิ่งพิมพ์ สาขาวิชาภาษาเพื่อการสร้างสรรค์งานสื่อสิ่งพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมไทยจากภาพนิทรรศการ “พรรรก” โดย ชฤต ภูศิริ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏใน ภาพถ่ายของ ชฤต ภูศิริ โดยศึกษาจากภาพถ่ายนิทรรศการชุด “พรรรก” จากทั้งหมดจำนวน 15 ภาพ โดยใช้แนวคิด ภาพสะท้อนสังคมไทย เพื่อศึกษาการสื่อสารความหมายด้วยภาพ

ผลการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในภาพถ่ายสามารถแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ภาพสะท้อนสังคมไทยด้านวัฒนธรรม ภาพสะท้อนสังคมไทยด้านเพศ ภาพสะท้อนสังคมไทย ด้านการศึกษา และภาพสะท้อนสังคมไทยด้านเศรษฐกิจ ส่วนภาพสะท้อนด้านค่านิยมสังคมไทยที่ ปรากฏในภาพถ่ายสามารถแบ่งได้ 7 แบบ ได้แก่ ค่านิยมความหรูหรา ค่านิยมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ค่านิยมชาดระเปียบวินัย ค่านิยมความมั่งคั่ง ค่านิยมปัจเจกบุคคล ค่านิยมตัวใครตัวมัน ค่านิยมระบบ อาวุโส องค์ประกอบภาพที่ปรากฏในภาพถ่าย ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของคนในสังคมที่เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวัน เน้นการสื่อสารความหมายการแสดงท่าทางของบุคคลในภาพ ฉากและองค์ประกอบ เป็นเรื่องที่พบเห็นได้ทั่วไป

ข้อค้นพบที่น่าสนใจในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคคลที่ปรากฏในภาพถ่ายส่วนใหญ่คือ เด็ก ผู้หญิง และคนชรา เพราะถูกละเลยการให้ความสำคัญ บุคคลเหล่านี้จึงได้รับผลกระทบจากการ กระทำที่สะท้อนใจจากผู้ที่มีสถานภาพเหนือกว่า ภาพถ่ายจากนิทรรศการชุดนี้ นอกจากจะสื่อสาร ความหมายในเรื่องภาพสะท้อนและค่านิยมแล้ว ยังสื่อสารความหมายทางอารมณ์ เพราะสะท้อนให้ เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ผ่านมุมมองเสียดสีโครงสร้างความเป็นจริงที่คนในสังคมไทยละเลย

ABSTRACT

The research titled “The Reflection of Thai Society of the Photographs from the "Bizarre Land" Exhibition by Charit Pusiri” was a qualitative research aimed to analyze the social reflection depicted in photographs of Charit Pusiri by reviewing 15 photographs from the "Bizarre Land" Exhibition by using the concept of Thai society reflection to study communication through photographs.

The result of Thai society reflection appeared in these photographs could be categorized into 4 aspects as follow: cultural aspect, gender aspect, education aspect and economic aspect. While the Thai society value reflection appeared in these photographs could be divided into 7 types namely luxury values, generosity values, lacking of discipline values, wealth values, Individual values, “every man for himself” values and seniority system values. Most of the composition was about the story of people in society that occur in everyday life focusing on meaning of gesture of the person in the picture however scenes and composition were seen in general.

The interesting finding of this research was that the person who appeared in most photographs was child, women and elderly person. Because of being neglect, they were affected by the critically acclaimed action of the superior. Photographs from this exhibition, were not only communicate on reflection and values, but it also conveyed the emotional meaning because of reflecting the problems that occurred in Thai society through a sarcastic perspective of the real structure that people in society had neglected.

คำสำคัญ

ภาพสะท้อน สังคมไทย การสื่อความหมายภาพถ่าย

Keywords

The Reflection, Thai Society, The Communication of the Photographs

ความสำคัญของปัญหา

ลักษณะของสังคมไทยเป็นระบบที่ครอบคลุมสังคมทั้งในส่วนของโครงสร้าง อันประกอบด้วย ความหลากหลายของชนชั้น คนรวย คนชั้นกลาง คนจนและคนด้อยโอกาส การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นไปอย่างรวดเร็ว จนมีผลกระทบต่อสังคม การมองปัญหาสังคมต้องมองปัญหาทั้งภายในประเทศ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามกระแสโลก ต้องเข้าใจโลกและเข้าใจกลไกความเป็นไปภายในประเทศ ให้ถ่องแท้ (สุวรรณ คำนัน, 2551)

ภาพถ่ายเป็นสิ่งบอกเล่าเรื่องราวของสังคม ความสำคัญของการถ่ายภาพที่ นิพนธ์ ศุขปรีดี (2537) มองว่าภาพถ่ายมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันอย่างยิ่ง เพราะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการ สื่อสารเพื่อแสดงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เช่นเดียวกับ ณรงค์ สมพงษ์ (2536) กล่าวว่าภาพถ่ายเป็น ภาษาสากลให้ความหมายในตัวเอง ภาพถ่ายจึงเป็นสื่อที่ทำให้สามารถเข้าใจเรื่องราวได้อย่างรวดเร็ว

นิทรรศการงานเดี่ยวของ ชุต ภูศิริ “พรรณ” ครั้งที่ 3 จัดแสดงเมื่อวันที่ 9 เมษายน – 30 พฤษภาคม 2558 เพื่อนำเสนอผลงานภาพถ่ายจำลองสถานการณ์และเหตุการณ์สำคัญจากวิถีชีวิต ภาพสะท้อนที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจำนวน 15 ภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาพสะท้อนและการสื่อ ความหมายของภาพถ่ายจากนิทรรศการ โดย ชุต ภูศิริ ช่างภาพอิสระที่ได้รับการตอบรับจากกระแส

โลกสังคมออนไลน์ โดยมีผู้เข้าชมเว็บไซต์จำนวน 770,928 ครั้ง และแชร์ผ่านแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กจำนวน 119,000 ครั้ง (ไทยรัฐออนไลน์, 2558)

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

ภาพสะท้อนสังคมไทยผ่านภาพถ่ายนิทรรศการ มีภาพสะท้อนกี่ด้าน อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมไทยจากภาพถ่ายนิทรรศการ “พรรรก” โดย ชฤต ภูศิริ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นสำรวจและรวบรวมข้อมูลภาพถ่ายจากนิทรรศการของ ชฤต ภูศิริ
2. ขั้นศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษางานวิจัย
 - 2.1 แนวคิดภาพสะท้อนสังคมไทย
 - 2.2 แนวคิดองค์ประกอบในการถ่ายภาพ
 - 2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 วิเคราะห์ภาพสะท้อนและค่านิยมจากภาพถ่าย
4. ขั้นสรุปผลและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาพถ่ายนิทรรศการเดี่ยวครั้งที่ 3 “พรรรก” โดย ชฤต ภูศิริ จำนวน 15 ภาพ โดยใช้แนวคิดภาพสะท้อนสังคมที่มีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น 4 ด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ภาพสะท้อนสังคมไทยด้านวัฒนธรรม ปรากฏในภาพจำนวน 5 ภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 เอาหูไปนา เอาตาไปไร่ หมายเลข 1 Blind Eyes No.1

ภาพที่ 2 เดินทางโดยสวัสดิภาพ – Bon Voyage

ภาพที่ 3 กุลสตรี - Lady

ภาพที่ 4 ภาพที่ผลิกลาม - Premature

ภาพที่ 5 กว้างไกลในกะลา...-Nomo phobia

ในส่วนของสังคมและวัฒนธรรม การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมความหมายโดยกว้าง ๆ คือ สังคมหมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันและมีการกระทำระหว่างกัน ส่วน วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะร่วมกันของกลุ่มคน โดยคำว่า “สังคม” จะเน้นที่มวลรวมขององค์ประกอบซึ่งเป็นตัวคนในขณะที่คำว่า “วัฒนธรรม” เน้นที่กฎเกณฑ์ แบบแผนของคนในกลุ่มที่อยู่ร่วมกัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์, 2548)

(Levin, 1979 อ้างถึงใน ยุบลวรรณ ตันเจียรรัตน์, 2557) ให้ความหมายรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยจำแนกการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็น 3 แบบ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติ (Revolution)
2. การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป (Trends)
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (Everyday Change)

จากกรอบแนวคิดการศึกษาภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรมสังคมไทยที่ปรากฏในภาพถ่ายทั้ง 5 ภาพ พบว่า รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของคนในสังคม การสื่อสารความหมายด้านภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดผ่านองค์ประกอบของภาพ ทั้งฉากหลังที่เป็นห้องเรียน กระดานดำที่เขียนคำกลอนสุภาพจิตสอนหญิง บ้านที่อยู่ใกล้อุบัติเหตุ หรือสถานที่สำคัญในกรุงเทพมหานคร ล้วนแล้วแต่เป็นเหตุการณ์ที่พบเจอได้ทั่วไป แต่การสื่อสารความหมายผ่าน “คน”

ในภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเด็กสาวในชุดนักเรียนที่มีกิริยา ท่าทางที่เกินตัว ผู้คนบนท้องถนน ที่วุ่นวาย หรือ หญิงสาวที่ก้มหน้ามองแต่โทรศัพท์มือถือ นอกจากนี้ การตั้งชื่อภาพมีการเลือกใช้ สุภาษิตไทย หรือคำเฉพาะที่มีความหมายสำคัญต่อสังคมไทยในอดีต เช่น เอาหูไปนา เอาตาไปไร่, กุลสตรี เป็นต้น

สอดคล้องกับแนวคิดของ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535) ได้ให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรม กล่าวคือ ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้านคือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการสั่งสม สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่ก่อให้เกิดความเป็น รูปธรรมและนามธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดด้านวัฒนธรรมไทยกับภาพสะท้อนที่ปรากฏใน ภาพถ่ายชุดนี้ จึงเป็นภาพสะท้อนวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ของวิถีชีวิตของคนในสังคม ที่เป็นแบบ แผนการประเพณีปฏิบัติและแสดงออก จนเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน

1.2 ภาพสะท้อนสังคมไทยด้านเพศ ปรากฏในภาพจำนวน 3 ภาพ ดังนี้

ภาพที่ 6 พลีผลาม – Premature

ภาพที่ 7 พระเอกตัวจริง – Soap Opera

ภาพที่ 8 รวมเลือดเนื้อเชื้อชาติไทย – ThailandOnly

ในอดีต ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมยังคงเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศที่แบ่งแยกอย่างชัดเจน การปฏิบัติตนของผู้ชายให้เน้นที่ความเป็นสุภาพบุรุษและ ความมีคุณธรรมประจำใจ ควรปกป้องฝ่ายหญิงมากกว่าการไปทำร้ายร่างกาย สำหรับผู้หญิงไทยควร ต้อง “รักษาวลสงวนตัว” สิ่งที่สังคมไทยต้องการในเชิงอุดมคติ ก็คือ “การผลิตมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงไทย

ที่ดี เพื่อเป็น “กุลสตรี” มีคุณสมบัติเป็นแม่บ้านแม่เรือนและไม่รู้เดียงสาเรื่องเพศ” (กฤตยา อาชวนิจกุล และพริศรา แซ่ก้วย, 2551)

จากการวิเคราะห์ทั้ง 3 ภาพ พบว่า ภาพสะท้อนด้านเพศที่ปรากฏไม่เป็นไปตามรูปแบบเพศวิถีที่ถูกกำหนดโดยบรรทัดฐานของสังคมไทยแบบดั้งเดิม เช่น ภาพที่ 6 ผลิผลาม – Premature เด็กสาวและเด็กชายในเครื่องแบบนักเรียน แสดงออกด้วยท่าทาง กิริยา ที่สื่อถึงอารมณ์ทางเพศ ประกอบกับฉากของห้องเรียน กระดานดำเขียนบทสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่ ภาพสะท้อนด้านเพศที่เด่นชัด เห็นได้จากการตั้งชื่อภาพ ผลิผลาม ซึ่งมีการสื่อสารความหมายในด้านตรงกันข้ามกับเนื้อความที่ปรากฏในบทกลอนบนกระดานดำว่า อย่าชิงสุกก่อนห่าม

ภาพที่ 7 พระเอกตัวจริง - Soap Opera การสื่อสารความหมายของภาพ สะท้อนถึงวิธีการปฏิบัติตัวของเพศชายต่อเพศหญิง การใช้ท่าทางที่แสดงถึงอำนาจที่เหนือกว่า ตามแนวคิดผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคมไทย วิลาสินี พิพิธกุล และกิตติ กันภัย (2546) นำเสนอว่า ความคิด ความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับบทบาททางเพศ ส่งผลให้ผู้หญิงอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายตลอดมาจนกลายเป็นเรื่องปกติและถูกมองข้ามไปว่า มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันอยู่ในสังคม

จากบรรทัดฐานของสังคมแนวคิดชายเป็นใหญ่ จึงนำไปสู่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างเพศชายกับเพศหญิง จนกลายเป็นเรื่องปกติของสังคมไทย อีกทั้งการตั้งชื่อภาพ พระเอกตัวจริง - Soap Opera ที่หมายถึง ละครน้ำเน่า สื่อความหมายขัดแย้ง เสียดสี การแสดงออกถึงความรุนแรงระหว่างเพศวิถึกลายเป็นเรื่องปกติของสังคมไทย ถูกสื่อสารความหมายผ่านวาทกรรมที่ถูกผลิตซ้ำแล้วซ้ำเล่า

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญญา คล้ายสิงโต (2554) ที่ศึกษาโครงสร้างการพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ไทย พบว่า หนังสือพิมพ์นำเสนอความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้หญิง ผ่านรูปแบบโครงสร้างพาดหัวข่าวที่สะท้อนว่า เพศหญิงไม่เหมาะสมกับความรุนแรง การวางบทบาทของผู้หญิงในรูปแบบดังกล่าว ส่งผลให้ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย พาดหัวข่าวอาชญากรรมได้ตอบย้ำว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้ชายกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นสิ่งที่สังคมรับรู้โดยปริยายว่า มีพื้นฐานมาจากอำนาจที่ไม่เท่าเทียมในสังคม

ในภาพที่ 8 รวมเลือดเนื้อเชื้อชาติไทย - Thailand Only องค์กรประกอบภายในภาพประกอบด้วย รถโดยสารประจำทางมีพระสงฆ์ ผู้หญิง และผู้หญิงตั้งครรภ์ ถัดมาเป็นผู้ชายสามคนนั่งอยู่ที่นั่ง มีผู้หญิงสวมชุดนักเรียนนั่งหลับอยู่ มีผู้ชายสองคน แสดงท่าทางคุกคามและใช้เครื่องมือสื่อสารถ่ายรูปหรือวิดีโอ รถแท็กซี่มีผู้โดยสารเป็นผู้หญิง คนขับแท็กซี่กำลังมองผู้โดยสารผู้หญิงจากกระจกมองหลังด้วยท่าทางไม่น่าไว้วางใจ รถจักรยานยนต์ซ้อนสี่เป็นพ่อแม่วัยรุ่น และลูกน้อยสองคน

การสื่อสารความหมายภาพสะท้อนด้านเพศในภาพนี้ เป็นไปในทางตรงกันข้ามกับบทบาทหน้าที่ของเพศวิถีตามบรรทัดฐานของสังคมไทย ในเรื่องของการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทของเพศสภาพที่สังคมไทยกำหนด ผู้ชายไม่เสียสละที่นั่งให้ผู้หญิงหรือแม้กระทั่งผู้หญิงตั้งครรภ์ การมองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ หรือการไม่ทำหน้าที่แม่ที่ดี การสื่อสารภาพสะท้อนด้านเพศในภาพรวม ผ่านการแสดงออกถึงสถานภาพและบทบาททางเพศวิถีที่เปลี่ยนแปลง

สอดคล้องกับแนวคิดของ ศรีจันทร์ พันธพานิช (2534) ที่กล่าวถึง สถานภาพและบทบาทไว้วางใจว่า บทบาทคือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่า บุคคลที่อยู่ในสภาพนั้นควรจะประพฤติปฏิบัติ เช่น บทบาทของแม่ก็คือทำหน้าที่เลี้ยงลูกให้เป็นคนดี เป็นต้น ดังนั้น บทบาทจึงคู่กับสถานภาพ สถานภาพจึงเป็นตัว

บงบอกถึงสถานะ ตำแหน่งของบุคคล ให้ดำเนินไปตามบรรทัดฐานของสังคม โดยมีการวัดค่าความดีงาม และความเหมาะสม ตามค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

1.3 ภาพสะท้อนสังคมไทยด้านการศึกษา ปรากฏในภาพจำนวน 2 ภาพ ดังนี้

ภาพที่ 9 สปช.ป.1 – Extracurricular

ภาพที่ 10 โจ้งครึม – Blatant

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ในการพัฒนาสังคมให้คนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม การศึกษาสร้างให้คนมีความรู้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ มีความอดทนในการต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิต การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกวัย (ยุบลวรรณ ตันเถียรรัตน์, 2557)

ผลการวิเคราะห์ภาพ พบว่า ทั้งสองภาพใช้เด็กชายเป็นตัวแทน ใส่ชุดเครื่องแบบนักเรียน องค์ประกอบของภาพมีสื่อลามกอนาจารอยู่ด้านหลัง การตั้งชื่อของภาพ โดยใช้ชื่อว่า สปช.ป.1 – Extracurricular และโจ้งครึม – Blatant เป็นการสื่อสารภาพสะท้อนที่เสียดสีกับระบบการศึกษาของเมืองไทย ที่มองว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าอาย สังคมไทยเป็นสังคมปิดในเรื่องเพศ และถูกปลูกฝังผ่านวัฒนธรรมที่ส่งต่อกันมารุ่นต่อรุ่น

กระบวนการเรียนการสอนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดนั้น มิได้สอนสาระของเพศศึกษาอย่างที่ควรจะเป็น มุ่งควบคุม ‘กำหนด’ และคุม ‘กำเนิด’ ภายใต้กรอบ ‘วัฒนธรรมไทย’ ทำให้การเรียนการสอนมีแต่เนื้อหาที่มุ่ง ‘สั่งสอน’ และ ‘ห้ามปราม’ เนื่องจากความเชื่อว่า การสอนเพศศึกษาตรงไปตรงมา คือ ‘การใช้โพรงให้กระรอก’ หรือ ‘การสอนให้มีเพศสัมพันธ์’ (องค์การแพธ, 2550)

ภาพสะท้อนทางด้านการศึกษาที่ปรากฏออกมาในภาพ จึงย้อนแย้งจากทัศนคติที่ว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องสกปรก เป็นเรื่องไม่ควรพูด เยาวชนยุคปัจจุบันเหมือนเดินทางอยู่ระหว่างโลกสองโลก คือโลกที่ยังสอนเรื่องเพศแบบจารีต และโลกที่สัมผัสจากโฆษณาและสื่อบันเทิงเรีงมย์ที่เร้ากระตุ้นให้แสดงและเสพเรื่องเพศอย่างเต็มที่ (กฤตยา อาชวนิจกุล และพิศรา แซ่ก้วย, 2551)

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เนตรนภา พรหมมาและคณะ (2556) พบว่า สถานศึกษาควรพัฒนารูปแบบการสอนเพศศึกษา ให้ความรู้และเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่นอย่างเหมาะสม และผลการศึกษาของอุทัยวรรณ โคกตาทอง และเกษณี โคกตาทอง (2554) พบว่า ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ของนักเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะ

ช่วยสร้างเจตคติและการปฏิบัติที่เหมาะสมในเรื่องเพศได้อย่างมาก นักเรียนควรได้รับการฝึกทักษะที่ถูกต้องในเรื่องเพศ

1.4 ภาพสะท้อนสังคมไทยด้านเศรษฐกิจ ปรากฏในภาพจำนวน 1 ภาพ ดังนี้

ภาพที่ 11 รวมเลือดเนื้อเชื้อชาติไทย - Thailand Only

ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจของสังคมไทยที่ปรากฏในภาพเป็นการสื่อสารความหมาย ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในเมืองหลวงยุคปัจจุบัน ที่มีความหลากหลายทางด้านชนชั้น โดยส่วนใหญ่เป็นคนชั้นล่างและคนชั้นกลาง จากการย้ายถิ่นฐานตามความจำเป็นทางเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตประจำวันยังคงใช้บริการขนส่งสาธารณะ องค์ประกอบของภาพสื่อสารให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของกลุ่มคนที่ไร้ระเบียบ อันเกิดจากความหลากหลายของคนในสังคมเมืองหลวง

ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคมไทย จำนวนกลุ่มคนของสังคมมีมากในสังคมเมืองหลวง โครงสร้างชนชั้นทางสังคมในเมืองหลวงและค่านิยมของคนเมืองหลวงนั้น จะเน้นหนักเรื่องอำนาจและความมั่งคั่งมากกว่าชาวชนบท มีความต้องการยกระดับตัวเองจากชั้นสังคมเดิมไปสู่ชั้นที่สูงกว่าโดยอาศัยปัจจัยหลายประการ (รัชนิกร เศรษฐ์, 2532)

ลักษณะสังคมเมืองตามที่ พัทยา สายหู (2534) ได้กล่าวไว้ คือ สังคมเมืองจัดว่าเป็นสังคมที่มีความซับซ้อน เป็นศูนย์กลางทางความเจริญและความเสื่อมรวมอยู่ด้วย เมืองจึงเป็นสถานที่ตั้งถิ่นฐานอันหนาแน่นด้วยประชากร และเป็นที่รวมของคนที่มีความแตกต่างทางพื้นเพ กรุงเทพมหานครคือพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จากการเคลื่อนย้ายไปประกอบอาชีพและความเจริญที่กระจุกตัวอยู่ร่วมกัน ทำให้กรุงเทพฯ ประกอบไปด้วยชนชั้นทางสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ (2548) พบว่า การจัดระเบียบช่วงชั้นทางสังคมของกรุงเทพมหานครแบ่งได้เป็น 3 ช่วงชั้น คือ ร้อยละ 50.8 ของประชากรในกรุงเทพมหานครเป็นคนชั้นล่าง ร้อยละ 38.6 เป็นคนชั้นกลาง และร้อยละ 10.6 เป็นคนชั้นสูง

2. การวิเคราะห์ค่านิยมสังคมไทย

2.1 ค่านิยมความหรูหรา ปรากฏในภาพจำนวน 2 ภาพ ดังนี้

ภาพที่ 12 สิ่งประดับ – Object

ภาพที่ 13 ตกกระป๋อง – Abandoned

ค่านิยมความหรูหราสะท้อนผ่านสายพันธุ์ของแมวที่ถูกคนตีค่ามากกว่าการเป็นแค่สัตว์เลี้ยง ภาพของแมวที่วางเคียงคู่สิ่งของเครื่องใช้ที่ดูหรูหรา และการเปรียบเทียบคุณค่าระหว่างแมวสองสายพันธุ์ อีกทั้งการตั้งชื่อภาพ ก็เป็นการสะท้อนค่านิยมความหรูหราของผู้คนได้เป็นอย่างดี

2.2 ค่านิยมชาดระเบียบวินัย ปรากฏในภาพจำนวน 2 ภาพ ดังนี้

ภาพที่ 14 เดินทางโดยสวัสดิภาพ - Bon Voyage

ภาพที่ 15 รวมเลือดเนื้อเชื้อชาติไทย - Thailand Only

ค่านิยมชาดระเบียบวินัย สะท้อนผ่านภาพถ่ายทั้งสองภาพอย่างเด่นชัด จากภาพรวมในเรื่องของการไม่เคารพกฎจราจร ซึ่งถือเป็นกฎหมาย เป็นกติกาของการอยู่ร่วมกันในสังคม การขาดระเบียบวินัยเกิดจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันที่ส่งผลเสียต่อผู้อื่นและสังคม

2.3 ค่านิยมความมั่งคั่ง ปรากฏในภาพจำนวน 1 ภาพ ดังนี้ ภาพเอาหูไปนา เอาตาไปไร่ หมายเลข 2 Blind Eyes No.2

ภาพที่ 16 เอาหูไปนา เอาตาไปไร่ หมายเลข 2 Blind Eyes No.2

ภาพถ่ายได้สะท้อนค่านิยมความมั่งคั่ง การใช้ชีวิตแบบเน้นวัตถุนิยม ตั้งแต่เรื่องของการแต่งกายของตัวแบบ สะท้อนถึงรูปแบบการใช้ชีวิตที่ต้องมีหน้ามีตาในสังคม ทำให้ผู้คนพยายามสร้างเปลือกนอกของตนให้ดูดี เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในสังคม

2.4 ค่านิยมตัวใครตัวมัน ปรากฏในภาพจำนวน 1 ภาพคือ รวมเลือดเนื้อเชื้อชาติไทย - Thailand Only

ภาพที่ 17 รวมเลือดเนื้อเชื้อชาติไทย - Thailand Only

ภาพสะท้อนค่านิยมตัวใครตัวมันเป็นองค์ประกอบภาพบนถนนเส้นหนึ่ง เป็นภาพการดำเนินชีวิตของใครของมัน ไม่มีใครสนใจใคร คนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น สะท้อนภาพค่านิยมของคนไทยได้อย่างชัดเจน เพราะสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน

การสะท้อนค่านิยมไทยแบบตรงข้ามหรือเสียดสี ผลการศึกษา พบว่า

2.5 ค่านิยมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปรากฏในภาพจำนวน 3 ภาพคือ

ภาพที่ 18 เอาหูไปนาเอาตาไปไร่หมายเลข 1 Blind Eyes

ภาพที่ 19 ใจดำ – ใจใจ -Choices

ภาพที่ 20 รวมเลือดเนื้อเชื้อชาติไทย - Thailand Only

สังคมไทยปัจจุบันมีพฤติกรรมการแสดงออกที่สะท้อนถึงการเล็งน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ ไม่ช่วยเหลือหรือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ขาดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จากภาพหญิงสาวที่เมินเฉยต่ออุบัติเหตุใกล้ตัว หญิงสาวที่มีร่มแต่เพิกเฉยต่อคนแก่ และภาพความวุ่นวายบนท้องถนนที่ไม่มีใครสนใจใคร

2.6 ค่านิยมระบบอาวุโส ปรากฏในภาพจำนวน 1 ภาพคือ ของ – มีค่า...Priceless

ภาพที่ 21 ของ-มีค่า...Priceless

จากภาพตัวแบบเป็นคนชรา ยืนเปียกฝนอยู่หน้าร้านเครื่องขายเครื่องประดับ กับการตั้งชื่อภาพ ของมีค่า กับภาษาอังกฤษที่ความหมายขัดแย้งกันกับค่านิยมอาวุโสแบบดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญและให้ความเคารพนับถือผู้ที่มีอายุมากกว่า แต่สังคมไทยปัจจุบันปล่อยปละละเลย ไม่เห็นความสำคัญ

2.7 ค่านิยมปัจเจกบุคคล ปรากฏในภาพจำนวน 1 ภาพคือ ความใฝ่ฝัน... - Mom's Dream

ภาพที่ 22 ความใฝ่ฝัน... - Mom's Dream

จากภาพสะท้อนความหมายค่านิยมปัจเจกบุคคลแบบเสียสละ ตัวแบบเป็นแม่และลูก อยู่ในฉากที่มีของเล่น เสื้อผ้าราคาแพง และการตั้งชื่อที่มีความขัดแย้ง คนไทยเป็นตัวของตัวเอง แต่กลับยึดเยียดความไฝ่ฝันของตนให้กับลูก ไม่ยอมให้ลูกได้มีความคิดและชีวิตเป็นของตนเอง

จะเห็นได้ว่า ค่านิยมในสังคมไทยที่ถูกสะท้อนผ่านภาพถ่ายนั้น เป็นค่านิยมในทางลบและค่านิยมที่ดีแต่แสดงออกในความหมายของการเสียสละ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชญานิศร์ กุศลตันมณีพร และคณะ (2555) พบว่า ในส่วนของสถานการณ์ของค่านิยมไทย สามารถจำแนกสถานการณ์ของค่านิยมไทยในปัจจุบันได้แก่ 1. ค่านิยมหลงลืมภูมิปัญญาท้องถิ่นและยึดถือวัฒนธรรมตะวันตก 2. ค่านิยมรักสนุก นิยมความสะดวกสบาย 3. ค่านิยมหลงใหล ยึดติดวัตถุนิยม หลงลืมวิถีชีวิตกับธรรมชาติ ซึ่งโดยรวมเป็นค่านิยมด้านลบแทบทั้งสิ้น

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ภาพถ่ายส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมในเชิงลบของคนไทยที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน การพัฒนาอยู่เพียงขั้นของการพัฒนาแค່ภายนอก คือความเจริญของวัตถุ หากแต่ภาพสะท้อนและค่านิยมผ่านภาพถ่ายนั้น กลับเป็นความเสื่อมถอยภายในจิตใจของผู้คนในสังคม

การพัฒนาค่านิยมของสังคมไทย จึงเป็นสิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการ เพื่อสะท้อนค่านิยมอันดีงามแบบดั้งเดิมให้กลับมาสู่สังคมไทย สอดคล้องกับ ชญานิศร์ กุศลตันมณีพร และคณะ (2555) ได้ทำการสรุปแนวทางการพัฒนาค่านิยมของสังคมไทยโดยเริ่มจากการกำหนดค่านิยมร่วมกันว่าค่านิยมใดเป็น ค่านิยมที่พึงปรารถนาของสังคมไทย จากนั้นควรมีปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับ ครอบครัว แล้วขยายให้เป็นระดับสังคมในที่สุด

นอกจากนี้ อีกข้อค้นพบที่น่าสนใจ ได้แก่ บุคคลที่เป็นแบบในภาพถ่ายคือ เด็ก ผู้หญิง และคนชรา ในสังคมไทยที่ผ่านมามีแนวโน้มเสนอภาพการถูกกระทำมาโดยตลอด จึงถูกสังคมมองข้ามและสังคมไทยกำลังปลูกฝังให้มองความผิดแปลกนั้นให้กลายเป็นเรื่องปกติสามัญ

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปราโมทย์ ประสาทกุล, ศุภติศา ขววันและกาญจนา เทียนลาย (2555) พบว่า คนไทยรุ่นใหม่กำลังซึมซับเอาความคิดและวิถีการดำเนินชีวิตในแนวทุนนิยมและบริโภคนิยม คนรุ่นใหม่อาจเปลี่ยนค่านิยมที่มองว่า ผู้สูงอายุที่เคยเป็นเหมือนการแสดงความกตัญญู กตเวทีกกลายเป็นภาระของลูกหลาน ผู้สูงอายุกลายเป็นภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพและการแพทย์และสาธารณสุข สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุชาดา ทวีสิทธิ์ (2556) พบว่า สถิติทั่วประเทศในช่วงปี 2556 มีผู้หญิงและเด็ก (ส่วนใหญ่เป็นเด็กหญิง) วันละประมาณ 87 ราย ภาพความรุนแรงต่อผู้หญิงในสังคมไทยในระดับโลก ปี 2556 UN Women ระบุว่าประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 36 ในจำนวน 75 ประเทศที่มีการทำความรุนแรงทางกายต่อผู้หญิงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการศึกษาภาพสะท้อนของสังคมไทย เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การสื่อความหมายของการสื่อสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ
2. สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยภาพถ่ายของศิลปินท่านอื่น หรือนิทรรศการอื่นมาวิเคราะห์การสื่อความหมายภาพสะท้อนสังคม เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลาย

บรรณานุกรม

- กฤตยา อาชวนิจกุล และพริสรา แซ่ก้วย. (2551). การควบคุมเรื่องเช็กส์กับเพศวิถีที่เปลี่ยนไป.
- ประชากรและสังคม 2551: มิติ ‘เพศ’ ในประชากรและสังคม.** นครปฐม: ประชากรและสังคม.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2535). **ความหมายและขอบข่ายงานวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- ชญาณิศวรร กุรัตนมณีพร และคณะ. (2555). **การเสริมสร้างค่านิยม: การทบทวนองค์ความรู้และแนวทางการวิจัยด้านค่านิยมไทยในอนาคต.** สืบค้นจาก http://www.culture.go.th/culture_th/research_attachfile/research_attachfile_20161003121414.pdf
- ณรงค์ สมพงษ์. (2536). **หลักการถ่ายรูป.** นครปฐม: ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- ไทยรัฐ ออนไลน์. (2558). **เจ็บจี๊ด! แชร์กระจาย ภาพถ่ายเสียตีสังคมที่คนไทยต้องดู.** [ออนไลน์]. สืบค้นจาก : <http://www.thairath.co.th/content/491653> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 มีนาคม 2559).
- นิพนธ์ สุขปรัด. (2537). **เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาพนิ่งและภาพยนตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เนตรนภา พรหมมา และคณะ. (2556). ปัจจัยคาดทำนายความตั้งใจมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษาชายชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัย. **วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.** 6(2), 48.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล, ศุทธิดา ขววัน และกาญจนา เทียนลาย. (2555). **ประชากรชายขอบและความเป็นธรรมในสังคมไทย.** นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- ปรีชา คุวินทร์พันธุ์. (2548). **การจัดช่วงชั้นทางสังคมของกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- พัทยา สายหู. (2534). **ลักษณะของชุมชนในสังคมไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เพ็ญภา คล้ายสิงโต. (2554). **โครงสร้างพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหนังสือพิมพ์ไทย : ภาพสะท้อนอุดมการณ์ทางเพศสภาพในสังคมไทย.** **วารสารภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล.** 30(2), 34.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2548). **เอกสารการสอนชุดวิชาทฤษฎีและพฤติกรรมการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุบลวรรณ ตันเถียรรัตน์. (2557). **มนุษย์กับสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ 15. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2532). **โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.
- วิลาสินี พิพิธกุล และ กิตติ กันภัย. (2546). **เพศและการสื่อสารในสังคมไทย.** คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีจันทร์ พันธพานิช. (2534). **การวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในนวนิยายของ ว.วินิจฉัยกุล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สุชาติ ทวีสิทธิ์. (2556). สถานะของงานวิจัยด้านความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กหญิงในประเทศไทย. จดหมายข่าวประชากรและการพัฒนา สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. สืบค้นจาก <http://www.newsletter.ipsr.mahidol.ac.th/index.php/component/content/article/102-popdev-april-may-2015/279-popdev-february-march-2015-04.html>
- สุวรรณ คำมัน. (2551). สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ด้านสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- องค์การแพธ (PATH). (2550). แนวทางการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้านในสถานศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัทเออร์เจนท์แพค จำกัด.
- อุทัยวรรณ โคกตาทอง และเกษณี โคกตาทอง. (2554). รายงานการวิจัย การสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนต่อพฤติกรรมทางเพศของเด็กและเยาวชนในเขตสาธารณสุขที่ 4 และ 5 ศูนย์อนามัยที่ 4 ราชบุรี. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.